

Ky dokument nuk është prova. Prova janë bajtët e ruajtur: HTML-ja e faqes, pamja e saj, dhe zinxhiri i hash-eve që i lidh. Kjo dëshmi është paraqitja e tyre, e prodhuar automatikisht. Verifikohet me kodin më poshtë **pa na pyetur ne**.

ARTIKULLI

TITULLI	Nga John Paul Rollert - Një shoqëri mashtruesish
ADRESA	https://www.syri.net/analize/919887/nje-shoqeri-mashtruesish/
BURIMI	syri.net
GJENDJA	online

KOHA

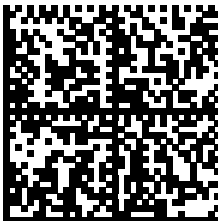
KAPUR NGA NE	29 shtator 2026, 09:48:22 UTC <i>Dritarja jonë e pasigurisë: ± 300 s — intervali me të cilin e kontrollojmë këtë burim.</i>
DEKLARUAR NGA PORTALI	29 shtator 2026, 09:33:08 UTC <i>Koha e deklaruar vjen nga pala që po vlerësohet. Ora jonë nuk preket prej saj, dhe të dyja shfaqen këtu të ndara.</i>

HASH-ET · SHA-256

PËRMBAJTJA	5ee98692afc7d9a26beccc98cacf20597feaa649bb96fc271f7df3e37ff86e10
TEKSTI	200810eb25d0675c82f79789d24dc0ad817d52de994179c79e2b84acd7f53654
PAMJA	7702c619dfce56b6a52531817c743980d2a6743d56ba2b1ff7c43eb541911aa8

ZINXHIRI I PROVËS

KJO HYRJE	663ade41c16e3dfe2120ffe4f1b9c8a174129fb01c312521e11f09b782792a45
E MËPARSHMJA	—
RRËNJA MERKLE	f52a1d397c683d722882998d1b0c047f87c1de2f74016889fd5b4e655403fa0f
ANKORIMI	submitted — dërguar, ende pa bllok <i>Deri te blloku, kjo provon integritetin, jo kohën.</i>

SKANOJE PËR TA VERIFIKUAR

Kodi të nxjerr te eksploruesi i STAMLES. Ai regjistër nuk është yni: nëse serveri ynë bie nesër, vula mbetet aty ku është.

Faqja tregon njërën nga tri gjendjet — **nuk u gjet**, **në radhë**, ose **e konfirmuar** me bllokun, rrënjën Merkle dhe transaksionin në Polygon. Krahazo hash-in që gjen atje me atë të shtypur më lart: nëse përputhen, kjo kapje ekzistonte para asaj ore, dhe ne nuk mund ta kishim ndryshuar pas saj.

<https://scan.stamles.eu/verify/663ade41c16e3dfe2120ffe4f1b9c8a174129fb01c312521e11f09b782792a45>

PAMJA E FAQES

Renderuar nga HTML-ja jonë e ruajtur, jo nga rrjeti. **Riprodhon kopjen tonë, jo pamjen e atëhershme:** stilet dhe imazhet e largëta mund të mos ekzistojnë më ose të kenë ndryshuar.

Motori: chromium-stored+assets · dritarja 1280×1024 px

NIKOLA KEDHI

Kontrata e Dinjitetit: Ose e shpëtojme bashkë Shqipërinë, ose e humbim përgjithmonë

GENC POLLO

Dy Edi Ramat në Nju Jork dhe raporti i sikletshëm me të tashmen e të shkuarën

më të lexuarat

Çfarë po 'gatuajnë' protestat kosovare, kombëtarizim apo rimëkëmbje ideologjike?

Friedrich Merz – Kancelar në gatishmëri

Një shoqëri mashtruesish

11:33, 29/09/2026

ZMADHO TEKSTIN

Nga John Paul Rollert - The Atlantic

Përdorimi i inteligjencës artificiale po i mëson studentët të gjejnë rrugë të shkurtra, t'i shpërfillin rregullat dhe të besojnë se integriteti është për budallenjtë dhe frikakakët.

Kohët e fundit, u them shpesh miqve se sa herë ndodhem në kampus, ndihem sikur jam bllokuar në mes të një vale krimesh. Nuk e kam fjalën për ndonjë epidemi librash të bibliotekës të vonuar apo për festa jashtë kontrollit. E kam fjalën për Inteligjencën Artificiale (IA) dhe mënyrën se si studentët e përdorin vazhdimisht atë për të kopjuar në çdo detyrë që u jepet.

Për ne që punojmë në arsimin e lartë – dhe unë kam dhënë mësim në universitete për më shumë se 20 vjet – një kopjim kaq i përhapur është një situatë tejet shqetësuese dhe e pakuptueshme. Universitetet janë krijesa të epokës mesjetare. Ato janë të ngarkuara me zakone të çuditshme, burokraci të vjetruara dhe privilegje hierarkike; çdo ndryshim domethënës zakonisht ndodh me një ritëm tejet të ngadaltë. Jo shumë kohë më parë, unë ende i plotësoja notat në tri kopje. Ardhjen e IA-së mund ta krahasoj vetëm me situatën kur një fis neandertalësh mund të kishte zbuluar një disk fluturuese që qëndronte pezull pikërisht jashtë shpellës së tyre. Të thuash se ishim të papërgatitur, është pak për ta përshkruar përvojën.

Deri më tani, janë shkruar shumë artikuj se si përdorimi i shfrenuar i IA-së nga studentët do të ndikojë në zhvillimin e tyre intelektual, por unë jam shumë më tepër e interesuar për pasojat morale të kësaj dukurie. Kjo ndodh pjesërisht sepse jam mjaft i sigurt për aspektin e parë – u kam thënë studentëve të pasuniversitetit (të cilët vërtet kanë mësuar të shkruajnë punime gjatë studimeve) se parashikoj një brez njerëzish të paaftë, që do të jenë rreth një dekadë pas tyre – por edhe sepse jap mësim lëndë mbi leadershipin dhe etikën e biznesit, dhe jam e tronditur kur shoh kaq shumë të rinj që duket se po mësohen ta konsiderojnë kopjimin si një mënyrë jetese.

Shumë studentë pa dyshim që do ta kundërshtonin këtë pretendim, por është e qartë se pikërisht këtë po bëjnë: po e kalojnë arsimimin e tyre duke kopjuar. Çdo punim që nuk e shkruajnë vetë, çdo grup detyrash që nuk e përgatisin, çdo material serioz leximi që e përmbledhin thjesht në një shënim të shkurtër – të gjitha këto janë ushtrime për të gjetur rrugën më të shkurtër, për t'ia dalë mbanë

Një shoqëri mashtruesish

Nga copëtimi te kriminalizmi/ Një shekull narrativë ndaj shqiptarëve

Xi dhe Trump morën pikërisht atë që donin nga vizita shtetërore

pa shumë mundim dhe, në fund, për të marrë një diplomë që nuk e kanë merituar.

Kjo fjalë është çelësi: "merituar". Të thuash se dikush e ka "fituar me meritë" diçka, do të thotë të bësh një dallim moral lidhur me atë që ai zotëron. Jo vetëm që mund të marrim gjëra për të cilat nuk kemi punuar, por mund të përfitojmë edhe gjëra që nuk i meritojmë. E para është fati i mirë i trashëgimitarit të pasur, ndërsa e dyta është fusha e veprimit të hajdutit.

Sot, studentët shpenzojnë shumë kohë duke mësuar se si të bëhen hajdutë dhe, sapo të marrin diplomat e tyre të dyshimta, do të hyjnë në "botën reale" me të gjitha tiparet e një sindikate kriminale: prirjen për të shkurtuar rrugët dhe për të anashkaluar rregullat, përbuzjen ndaj normave të komunitetit dhe bindjen se integriteti – si dhe sakrificat që ai kërkon – janë gjëra për budallenjtë dhe të dobëtit. Do të bëhemi një shoqëri mashtruesish.

Fillova ta vërej ndryshimin në dimrin e vitit 2023, kur disa nga detyrat me shkrim për kurset e mia në Harvard dhe në Universitetin e Çikagos morën karakteristikë që nuk i kisha parë kurrë më parë: gramatikë tepër korrekte, një bollëk të tepruar pikash renditëse dhe përsëritje thaujse mekanike të fakteve, në vend të atij hovi të këndshëm të të menduarit origjinal.

Ky është stili i tmerrshëm karakteristik i punimeve të gjeneruara nga Inteligjenca Artificiale; fillimisht, jo vetëm ngathtësia e këtyre punimeve i bënte ato të lehta për t'u hedhur poshtë, por edhe fakti që studentët që i dorëzonin ato ishin raste të rralla. Por kjo nuk ndodh më. Një sondazh i pranverës, i kryer nga 'The Harvard Crimson', zbuloi se një e treta e studentëve që po diplomoheshin pranuan se "kishin përdorur IA-në për një detyrë pa lejen e pedagogut" – një mënyrë mjaft e zbutur për të thënë "përdora IA-në për të kopjuar".

Sondazh përfshinte studentë që kishin nisur studimet universitare në vjeshtën e vitit 2022, pra para përhapjes së gjerë të mjeteve të inteligjencës artificiale (IA). Kur bëhet fjalë për studentët që po vijnë në kampus këtë semestër, më vjen ndërmend një koleg që jep lëndën e shkrimit akademik për studentët e vitit të parë në Universitetin e Çikagos. Në pranverë, ai më tregoi se, në të gjitha grupet që kishte drejtuar gjatë vitit të kaluar, besonte se vetëm tre studentë kishin dorëzuar detyra të shkruara pa ndihmën e IA-së. Vetëm tre studentë. Dhe kjo në një lëndë, qëllimi kryesor i së cilës është pikërisht mësimi i shkrimit.

Të paktën një pjesë e arsyes për këtë përdorim të përhapur të IA-së duket se qëndron te bindja e bazuar se ata që kopjojnë nuk do të zbulohen, e se, edhe nëse zbulohen, pasojat do të jenë minimale. Le të marrim sërish në konsideratë sondazhin e Harvardit që përmenda më parë. Nga studentët e brezit të vitit 2026 që pranuan se kishin "përdorur IA-në për një detyrë, në kundërshtim me lejen e pedagogut", 93 për qind thanë se kopjimi i tyre kishte kaluar pa u zbuluar. Nga studentët e mbetur, më shumë se gjysma thanë se nuk ishin përballur me pasojat disiplinore, edhe pasi ishin kapur. Vetëm 2,6 për qind e këtyre studentëve që përdorën IA-në "kundër lejes së pedagogut" thanë se kishin mbajtur ndonjë lloj përgjegjësie për shkeljet e tyre – çka, në përgjithësi, përbën një probabilitet mjaft të favorshëm për këdo që tundohet të kopjojë.

Për ata që prirën t'i shkelin rregullat, "të luash me gjasat" nuk është aspak një strategji e pazakontë. Është ajo analiza e korruptuar e kostos dhe përfitimit që bëjnë ata që nuk paguajnë biletën e transportit, shoferët që tejkalojnë shpejtësinë dhe ata që shmangin taksat. Ajo i trajton rregullat e komunitetit jo si detyrime të përbashkëta, por si mundësi për të vlerësuar rrezikun. Kur përballen me një përfitim të paligjshëm, çështja nuk është ajo e së drejtës apo së gabuarës, por e gjasave për t'u ndëshkuar.

Një mënyrë e tillë të menduari është veçanërisht joshëse kur bëhet fjalë për "krime pa viktima". Shpesh e përdorim këtë term – një oksimoron i rrezikshëm – për të përshkruar aktivitete ku përfitimet për shkelësin duket se tejkalojnë çdo dëm të mundshëm ndaj të tjerëve. Për ata që mendojnë të kryejnë krime të tilla, tërheqja morale mund të jetë mjaft e fuqishme, veçanërisht kur dëmi në fjalë është i largët ose i pasigurt. Ata e dinë se çfarë të mire do të përfitonin, ndaj u duket e padrejtë, madje e panevojshme, që t'ia mohojnë vetes atë shpërblim kur nuk do t'u shkaktohej ndonjë dëm serioz të tjerëve.

Kam përshtypjen se kështu e shohin shumë studentë përdorimin e pautorizuar të Inteligjencës Artificiale. Nuk i shkaktohet asnjë dëm real askujt tjetër kur ata i përdorin këto mjete për të shkruar një punim ose për të zgjidhur detyrat. Në të njëjtën kohë, veçanërisht në një botë ku të gjithë po e bëjnë këtë – madje edhe disa nga profesorët e tyre – pse duhet ta vendosin veten në disavantazh sa i përket kohës, mundit dhe përparimit profesional?

Sigurisht, një logjikë e tillë e pranon tashmë një lloj dëmi: zhvlerësimin e përvojës

akademike. Një rast i fundit në Universitetin Brown tregon një shembull të zymtë. Në pranverë, Roberto Serrano, një profesor ekonomie, vendosi ta ndryshonte formatin e provimit për një nga lëndët e tij: nga provim me prani fizike në klasë, në provim që punohet në shtëpi. Kjo ishte një lëshim bujar nga ana e Serranos për të lehtësuar ankthin që ndjenin shumë studentë lidhur me rikthimin në klasë pas të shtënave masive në kampus në muajin dhjetor. Si reagon studentët? Sapo morën vesh për ndryshimin, numri i të regjistruarve u rrit në mënyrë drastike. Pothuajse 90 studentë u regjistruan në një lëndë që më parë nuk kishte pasur kurrë më shumë se 30, dhe nota mesatare në provimin e ndërmjetëm ishte 96, ku 40 studentë "arritën" rezultatin maksimal.

Nuk të duhet formimi i një ekonomisti me pozitë të qëndrueshme akademike për të kuptuar se ky rezultat është i pamundur. Siç i tha Serrano-ja portalit 'Inside Higher Ed', ai e kaloi provimin e tij përmes ChatGPT-së dhe mori përgjigje të ngjashme me ato të studentëve të tij jashtëzakonisht të zotë – "pak a shumë të sakta", tha ai, por "me një stil shumë të ngatërruar". Kështu që, për provimin përfundimtar, ai u rikthye te formati me prani fizike. Tetëmbëdhjetë studentë u tërhoqën menjëherë nga lënda. Nëntë studentë që mbetën nuk e dhanë fare provimin. Dhe mes atyre që e dhanë, nota mesatare ishte 48.6 – mesatarja më e ulët për një provim përfundimtar në historinë e lëndës së tij, me një diferencë prej gati 20 pikësh.

Serrano-ja ishte, siç është e kuptueshme, i zhgënjyer dhe i indinjuar. "Nuk mund ta lejojmë veten të kemi një shoqëri ku një pjesë e konsiderueshme e mendjeve tona më të mira të reja mendojnë se kopjimi është gjë e pranueshme," i tha ai "Inside Higher Ed". "Kjo çon drejt një shoqërie në rënie, drejt një shoqërie të dështuar." Dështimi specifik që ai kishte në mendje ishte intelektual – "Nuk mund të zgjedhim të bëhemi idiotë" – por ky episod mishëron atë lloj kalbjeje morale që shfaqet sa herë që anëtarët e një komuniteti pushojnë së konsideruari rregullat si të detyrueshme.

Lërimi mënjane shkelësit. Studentët që vërtet interesohen për lëndën e dinë se janë të rrethuar nga bashkëmoshatarë që kopjojnë vazhdimisht në detyrat e tyre. Profesorët, të cilët janë të entuziazmuar për të përcjellë mënyra të reja të të menduarit, duhet të përballen me një mur të rinjsh që nuk bëjnë as përpjekjen më minimale për ta kuptuar lëndën. Dhe studentët e pasdiplomimit që punojnë si asistentë mësimorë duhet të kalojnë orë të tëra çdo semestër duke vlerësuar detyra të falsifikuara, për t'u përballur në fund me perspektivën e dhënies së një morie notash maksimale (A) të pamerituara.

Ky është përfundimi i valës së shkeljeve që po ndodh në kampuset anembanë vendit dhe botës. Kjo nuk sjell të njëjtin lloj dëmi si helmimi i ujësllësit apo vënia e zjarrit në një ndërtesë – dëme që janë të menjëhershme, dërmuese dhe të pamohueshme – por, në planin afatgjatë, nuk është aspak më pak shkatërruese. Kjo e cenon tërësisht integritetin e një komuniteti akademik, sepse të mësuarit në klasë bëhet i pamundur kur të gjithë e dinë se procesi është qesharak.

Ndonëse me hapa tejet të ngadaltë, universitetet kanë filluar të reagojnë. Siç raportoi Rose Horowitz nga revista 'The Atlantic' në pranverë, trupa akademike e Princeton-it votoi për të bërë të detyrueshme praninë e mbikëqyrësve në të gjitha provimet me prani fizike. Ky vendim përbën ndryshimin më të rëndësishëm në "Kodin e Nderit" të famshëm të universitetit që nga prezantimi i tij fillestar në vitin 1893; në atë kohë, studentët e Princeton-it argumentuan me sukses se fjala e tyre e dhënë mjaftonte për të shuar çdo dyshim mbi mundësinë e mashtrimit. Për më shumë se 130 vjet, studentëve u është dashur të deklarojnë: "Betohe në nderin tim se nuk e kam shkelur Kodin e Nderit gjatë këtij provimi." Edhe në të ardhmen atyre do t'u kërkohet ta bëjnë këtë, por do të jetë thjesht një formalitet. Trupa akademike ka vendosur se studentëve thjesht nuk mund t'u zihet besë.

Kështu prirjen të reagojnë komunitetet ndaj valëve të kriminalitetit: ato forcojnë zbatimin e ligjit. Mbikëqyrja zgjerohet, ndëshkimet ashpërsohen dhe kodet ligjore zgjerohen për të kontrolluar sjellje që dikur rregulloheshin nga normat zakonore të nderit, etikës dhe reciprocitetit të ndërsjellë. Si drejtues të komuniteteve të tyre akademike, pedagogët e shohin veten të detyruar t'u japin përparësi aspekteve disiplinore të punës së tyre. Ata do të shpenzojnë më shumë kohë duke vepruar si gjykatës, juri dhe ekzekutues, edhe pse ajo që dëshirojnë vërtet të bëjnë është ajo që dinë ta bëjnë më së miri: kërkimin shkencor dhe mësimdhënien.

Shpërndarja jooptimale e burimeve akademike mund të jetë gjëja më e vogël për të cilën duhet të shqetësohemi në këtë krizë të arsimit të lartë. Edhe nëse pedagogët arrijnë ta frenojnë këtë valë mashtrimesh — gjë për të cilën unë jam skeptik — kjo situatë është pasojë e një numri të paprecedentë studentësh që vendosin se nuk kanë pse t'u binden rregullave që cenojnë suksesin dhe përparimin e tyre, pavarësisht pasojave për bashkëmoshatarët dhe ndikimit gjërryes mbi komunitetin e tyre.

kjo është mendësia me të cilën po diplomohen të rinjtë në mënyrë vendim; një mendësi që anon më shumë nga një kriminalitet i butë sesa nga karrierizmi agresiv. Krahasuar me brezat e mëparshëm, ata do të dinë shumë pak, por do të jenë të bindur për gjëra të gabuara: se bota mund të funksionojë fare mirë edhe pa integritet në punë, pa besim të bashkëmoshatarët dhe pa krenari për komunitetin. Këto janë arritje, vlera që fitohen si individualisht, ashtu edhe kolektivisht. Nuk mund t'i vjedhësh ato, por mund të të merren – dhe po u merren të gjithëve ne, më shpejt nga sa e dimë.

**Shenim: John Paul Rollert jep mësim mbi leadershipin, etikën dhe politikën në Harvard dhe në Shkollën e Biznesit Booth të Universitetit të Çikagos. Ai shkruan rubrikën "In-House Ethicist" për "Chicago Booth Review". /Shkrimi u publikua në The Atlantic më 30 gusht 2026*

© SYRI.net

Lexo edhe:

Çfarë po 'gatuajnë' protestat kosovare, kombëtarizim apo rimëkëmbje ideologjike?

Gratë e reja të inatosura të së majtës po shkatërrojnë të ardhmen e tyre

Friedrich Merz – Kancelar në gatishmëri

TË NGJASHME

Nga copëtimi të kriminalizmi/ Një shekull narrativë ndaj shqiptarëve

Nga lindja në perëndim: Pse Turqia po luan në të dyja anët

Miqësi, ndryshim kursi dhe akuza: Si e sheh Evropa Izraelin

Ferri pas hekurave: Burgjet e Italisë kthehen në furra

Rritja e çmimeve, zemërimi i votuesve në Francë: Si mund ta formësojë kriza e karburantit fushatën presidenciale

Jo revoltë kundër Merzit, por shumë pakënaqësi në prapaskenë

Putini vë në provë shpresat e Trump-it për një marrëdhënie të re me Rusinë

LAJME POLITIKË KRONIKË EKONOMI KOSOVA BOTË KULTURË SHKENCË SPORT JETË/STIL TRASHËGIMI MUZIKË ARKIVA

SYRI.net është agjencia më e madhe e lajmeve në Shqipëri, që brenda një kohe të shkurtër është kthyer në lider të informacionit. Në SYRI.net do të gjeni opinionistë më me emër në vendin tonë, investigime dhe lajme që nuk do t'i gjeni diku tjetër. Lajmet në SYRI.net janë prodhim i SYRI.net dhe nuk lejohet marrja e tyre pa një komunikim të mëparshëm me redaksinë. Ju ftojme të klikoni dhe të na shkruani sa herë që ju mendoni se duhet. Stafi i SYRI.net

Për informacione info@syri.net, për reklama marketing@syri.net

Pamja këtu është e ri-koduar për ta futur në dokument. Artefakti autoritar është skedari WebP i ruajtur, dhe hash-i i tij është ai i shtypur te faqja e parë — pra dallimi është i verifikueshëm, jo i fshehur.